

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม
เขตการศึกษา 9" สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม เขตการศึกษา
9 ในด้านการใช้หลักสูตร ผู้บริหาร ครูและนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูสอนวิชาประชากรกับ
สิ่งแวดล้อม เขตการศึกษา 9 ประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 70 คน ได้รับ
แบบสอบถามกลับคืน 70 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้
จากประชากรที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 27 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชุด ซึ่งใช้เป็นทั้งแบบสอบถามและสัมภาษณ์
ประกอบไปด้วย คำถาม 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและ
ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นคำถามแบบตรวจคำตอบ (check list)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากร
กับสิ่งแวดล้อม ในด้านการใช้หลักสูตร ผู้บริหาร ครูและนักเรียน เป็นคำถามแบบตรวจคำตอบ
(check list)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ในด้านการใช้หลักสูตร ผู้บริหาร ครูและนักเรียน เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลส่วนที่เป็นแบบสอบถามด้วยตนเองบางส่วนและส่งทางไปรษณีย์บางส่วน ส่วนที่เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ และหาค่าร้อยละเฉลี่ย แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

นำข้อมูลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์ตอนที่ 2 มาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ และค่าร้อยละเฉลี่ย แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

นำข้อมูลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์ตอนที่ 3 มาวิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ หาค่ามัธยัมเลขคณิต ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และหาค่าร้อยละเฉลี่ยของค่ามัธยัมเลขคณิต แล้วนำข้อมูลเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง และสรุปผลข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป

ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย

62.95 มีวุฒิสุงสุดทางการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 69.05 จบการศึกษาในสาขาวิชาเอกสังคมศึกษา คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 78.05 มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 36.65 รายวิชาที่รับผิดชอบในปัจจุบันนอกเหนือจากวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม คือ วิชาบังคับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 39.75 งานพิเศษที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการสอนคือ ครูประจำชั้น คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 59.65 ไม่เคยเข้ารับ

การอบรมเกี่ยวกับการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 63.75 เคยรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 100 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 98.55 และถูกมอบหมายให้สอน คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 58.95

สถานการณ์จัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม

การใช้หลักสูตร

พบว่า ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม เขตการศึกษา 9 ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชากรกับสิ่งแวดล้อม
2. จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร
3. เน้นเนื้อหาในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก
4. ใช้วิธีสอนที่เน้นให้นักเรียนมีทักษะในการทำงานเป็นหมู่คณะ
5. ใช้งบประมาณของโรงเรียนจัดซื้อสื่อสำเร็จรูป
6. ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรครูและนักเรียนร่วมกันวางแผน และดำเนินการ

ร่วมกัน

7. วัดและประเมินผลในด้านความรู้ความเข้าใจ

ผู้บริหาร

พบว่า ผู้บริหารมีส่วนส่งเสริมการเรียนการสอน ดังนี้

1. ให้มีการจัดทำแผนการสอน กำหนดการสอน ตารางสอน เพื่ออำนวยความสะดวก

สะดวกในการจัดการเรียนการสอน

2. จัดนิเทศภายในแก่ครูผู้สอน
3. ให้มีการจัดประชุมปรึกษาหารือกับฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอน
4. จัดงบประมาณให้สำหรับการจัดซื้อ และจัดทำสื่อการเรียนการสอน
5. ให้คำยกย่องชมเชย และให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนทำกิจกรรม

ภายในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

6. ตรวจตรา ดูแล การใช้พลังงานและทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียน
7. จัดให้มีห้องน้ำอย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะ

ครู

พบว่า ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม เขตการศึกษา 9 ส่วนใหญ่ปฏิบัติดังนี้

1. ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนรวบรวมเอกสารและข่าวเกี่ยวกับประชากรกับสิ่งแวดล้อม แล้วรายงานหน้าชั้นเรียนตามหัวข้อที่ครูกำหนดให้
3. สื่อที่ใช้เป็นรูปภาพที่เกี่ยวกับประชากรกับสิ่งแวดล้อม
4. กิจกรรมเสริมหลักสูตรจัดให้นักเรียนจัดโครงการพิเศษขึ้นในบริเวณโรงเรียน เช่น การปลูกสวนป่า การจัดเขตปลอดขยะ หรือจัดมุมสิ่งแวดล้อม
5. วัดและประเมินผลโดยให้นักเรียนทำข้อสอบแบบปรนัย
6. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการติดตามข่าวความเคลื่อนไหวทางสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
7. ให้ความร่วมมือทางสิ่งแวดล้อมกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน โดยการนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการช่วยรักษาความสะอาดไม่ทิ้งเศษสิ่งของในทุกสภาพแวดล้อม

นักเรียน

พบว่า ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม เขตการศึกษา 9 ส่วนใหญ่ เห็นว่า ด้านนักเรียนเป็นดังนี้

1. นักเรียนมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีความตั้งใจที่จะทำสิ่งดีนั้นบ่อย
  2. นักเรียนมีทักษะความสามารถในการย่อและสรุปเนื้อหาจากข้อมูล
  3. นักเรียนมีความสามารถในการทำงานกลุ่ม โดยการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
- ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม เขตการศึกษา 9
ปัญหาด้านการใช้หลักสูตร ผู้บริหาร ครู และนักเรียน พบว่าทั้งในส่วนรวมและราย
ละเอียด เป็นปัญหาปานกลางทั้งสิ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ก. สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม เขตการศึกษา 9 ได้มีการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. การใช้หลักสูตร

ด้านการใช้หลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่กำหนดจุดประสงค์โดยเน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชากรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่นักเรียนจะบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับประชากรกับสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก ซึ่งงานวิจัยของ ทองเพียร เปมายน (2528 : 90-91) ได้วิจัยพบว่า จุดประสงค์ที่ครูผู้สอนวิชาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นค่อนข้างบ่อยคือ การให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี บุญโศภิต (2529 : 166) ที่พบว่า ครูผู้สอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเห็นด้วยมากกว่า การปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมจะแก้ไขวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ได้

การจัดเนื้อหาวิชา จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนจัดเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร อาจจะเป็นเพราะว่ามีแนวทางที่กำหนดออกมาจากกระทรวงศึกษาธิการแล้ว เป็นการสะดวกที่จะสอนตามเนื้อหาในหลักสูตร และอาจจะพิจารณาเห็นว่า การจัดเนื้อหาวิชามีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนที่จะรับได้ และเนื้อหานั้นไม่ไกลตัวจนเกินไป และสามารถที่จะสอนให้นักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ได้ ซึ่งผลการวิจัยของ จิตสา หมอกน้อย (2524 : 188-190) ที่พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นในระดับมากกว่า เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม-ศึกษา สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน จัดเนื้อหาเรียงลำดับความยากง่าย มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน และส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้กระจำขึ้นตามลำดับ อีกทั้งจะช่วยให้ผู้เรียนตัดสินใจและปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นและของประเทศ ได้ตามความสามารถของตน และในด้านเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนส่วนใหญ่ เน้นเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า เนื้อหาดังกล่าวเป็นมโนทัศน์ที่สำคัญ

เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนควรจะมีความรู้และควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

วิธีสอน จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนที่เน้นให้นักเรียนมีทักษะในการทำงานเป็นหมู่คณะ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการใช้ทักษะทางการเรียนที่สำคัญ เพื่อเป็นการฝึกให้เป็นผู้ที่รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และรู้จักทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังที่ แสตปป์ (Stapp, William B, 1977 : 241) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น เพื่อสนับสนุนให้บุคคลและสังคมได้มีโอกาสเข้าร่วมงานที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาลingkunganในทุกระดับอย่างจริงจัง

การดำเนินการจัดหาสื่อการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ใช้งบประมาณของโรงเรียนจัดซื้อสื่อสำเร็จรูป อาจจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำสื่อการสอนใหม่ ๆ มาใช้ในโรงเรียน จึงได้จัดงบประมาณไว้สำหรับการซื้อสื่อสำเร็จรูป จึงทำให้ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมได้ใช้เงินส่วนนี้ในการซื้อสื่อสำเร็จรูปและประกอบด้วยสื่อสำเร็จรูปในการสอนสิ่งแวดล้อมนั้น ได้มีการผลิตเป็นจำนวนมาก และอาจจะจัดซื้อได้ง่ายด้วย

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ ได้ร่วมกันวางแผนและดำเนินการร่วมกันกับนักเรียน ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่เหมาะสมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามความถนัดและความสนใจ ดังผลการวิจัยของนิรุฒ ขำเลิศ (2529 : 100) ที่พบว่า ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ในเรื่องการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น ครูควรร่วมวางแผนและร่วมกันจัดกิจกรรมกับนักเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่วัดและประเมินผลด้านความรู้และความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบานชื่น บุญประเสริฐ (2534 : 105) และทองเพียร เปรมายน (2528 : 95) ที่พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มุ่งวัดความสามารถด้านความรู้ ความจำ และผลการวิจัยของชิโนรส สุภาสัย (2529 : 138) และเชาวฤทธิ จงเกษกรณ์ (2529 : 120) ที่พบว่า การวัด

และประเมินผลของครูสังคมยังเน้นความรู้ ความจำของนักเรียนมากกว่าการปฏิบัติให้บรรลุจุดประสงค์ของการสอนให้ครบทุกด้าน แต่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม (กรมวิชาการ 2533 : 53) ต้องการให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ การปฏิบัติและเจตคติควบคู่ไปด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่ายังไม่ครอบคลุมจุดประสงค์ทุกด้านที่ต้องการ อาจจะเป็นเพราะว่าครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่คือ ร้อยละเฉลี่ย 64.00 ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการสอนสิ่งแวดล้อมและต้องรับผิดชอบนักเรียนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ครูมีข้อจำกัดที่จะใช้วิธีการวัดและประเมินด้านความรู้ความเข้าใจเท่านั้น

2. ด้านผู้บริหาร

ในด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยการให้มีการจัดทำแผนการสอน กำหนดการสอน ตารางสอน เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของการเข้าใจเป้าหมายและวิธีดำเนินการต่าง ๆ ของครูผู้สอน การอำนวยความสะดวกของผู้บริหารนี้ จะทำให้ครูมีความรู้สึกสะดวกและเต็มใจที่จะสอนวิชานี้มากยิ่งขึ้น

การส่งเสริมวิธีการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมวิธีสอนโดยการนิเทศภายในแก่ครูผู้สอน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของการนิเทศภายในว่าเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 63.75 ไม่เคยรับการอบรมการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาเลย

การส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประชุมปรึกษาหารือกับฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวด และครูผู้สอน เพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ณ นคร (2533 : 138) ที่พบว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ส่วนใหญ่มีการประชุมครู เพื่อร่วมกันวางแผนและทำโครงการ ทำปฏิทินงาน การที่ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพการของโรงเรียน จะทำให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หากจุดเด่นจุดด้อย และแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมจะนำมาซึ่งการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมการจัดหาสื่อการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารจัดงบประมาณให้สำหรับการจัดซื้อและจัดทำสื่อการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าผู้บริหารเล็งเห็นความสำคัญของสื่อ ซึ่งสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น และผู้บริหารเองก็สามารถจะจัดงบประมาณให้ได้ ดังงานวิจัยของ อำไพวรรณ ยศประสิทธิ์ (2527 : 101) ที่พบผู้บริหารนั้นมอบบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูใช้สื่อในการเรียนการสอน

การสร้างขวัญและกำลังใจ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจโดยการให้คำยกย่องชมเชย และให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ณ นคร (2533 : 136) ที่พบว่า ถ้าผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครู โดยใช้วิธีแบ่งงานให้ทำอย่างเหมาะสม และการยกย่องชมเชยผลงานที่ปรากฏ จะทำให้มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การที่ผู้บริหารเห็นความสำคัญและให้ความสนใจการทำงาน จะทำให้ครูผู้สอนมีความรู้สึกอบอุ่นและมั่นใจที่ผู้บังคับบัญชาได้มองเห็นและรับรู้การทำงานของตน

การปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีทางสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีทางสิ่งแวดล้อมโดยการตรวจตรา ดูแล การให้พลังงานและทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียน การที่ผู้บริหารได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างนั้น อาจจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคลากรต่าง ๆ ให้ความใส่ใจที่จะปฏิบัติตาม อาจจะได้ด้วยความเกรงใจหรือเพราะเห็นว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของ เอกจิตรา ชูสกุลชาติ (2534 : สัมภาษณ์) สิริลักษณ์ นันทนิศาล (2535 : บทสัมภาษณ์) โกวิท ประวาลนฤกษ์ (2535 : บทสัมภาษณ์) และ ลัดดาวัลย์ กัณหสุวรรณ (2535 : บทสัมภาษณ์) ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทางการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ถ้าหากผู้บริหารไม่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว การที่จะให้บุคคลอื่นกระทำก็อาจจะได้ผลไม่เต็มที่หรือไม่ได้ผลเลย

การจัดบรรยากาศทางสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารได้จัดให้มีห้องน้ำอย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะ ซึ่งแสดงว่า ผู้บริหารเห็นความสำคัญของห้องน้ำว่าเป็นสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นครูประเภทหนึ่ง ที่พูดไม่ได้จะทำให้เด็กนักเรียนมีสุขนิสัยที่ดี และอาจจะส่งผลให้นักเรียนเป็นคนที่รักในความสะดวกสบายของทุกสภาพแวดล้อม ซึ่งบรรยากาศทางสิ่งแวดล้อมที่ดีนั้น จะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียน ดังงานวิจัยของ

ทศพล สังเกตุน (2533 : 53) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของโรงเรียนกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทยพบว่า สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองวิชา

3. ด้านครู

วิธีสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชา ประชากรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ ใช้วิธีสอนบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โยธิน สุริยพงศ์ (2533 : 82) และบานชื่น บุญประเสริฐ (2534 : 110) ที่พบว่า วิธีสอนที่ครูส่วนใหญ่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาคือ การบรรยาย การที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลักนั้น อาจเนื่องมาจากวิธีการสอนแบบนี้เป็นที่คุ้นเคยกว่าวิธีสอนแบบอื่น ๆ ซึ่งเหตุผลนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนุลิน จันทรวงศ์ (2528 : 85) ที่พบว่าในการสอนวิชา มนุษย์และสิ่งแวดล้อมนั้น ครูผู้สอนเคยชินกับการสอนแบบบรรยายมากกว่าวิธีอื่น และวิธีสอนทั้งสองวิธีดังกล่าว อาจจะไม่ใช้เวลาเตรียมการสอนมากนัก เป็นวิธีที่นักเรียนคุ้นเคย และเป็นวิธีสอนที่ได้ผลดี

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ให้นักเรียนรวบรวมเอกสารและข่าวเกี่ยวกับประชากรกับสิ่งแวดล้อม แล้วรายงานหน้าชั้นเรียนตามหัวข้อที่ครูกำหนดให้ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการรับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม และมีที่รวบรวมข่าวสารด้วยตนเอง จะรู้จักการพิจารณาว่าสิ่งไหนน่าสนใจเหมาะที่จะนำเสนอ ดังข้อเสนอแนะของ สมุททิพย์ บุญสมบัติ (2522 : 44-45) ที่เสนอว่าครูสังคมศึกษาควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนให้สัมพันธ์กับสภาพจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ ในขณะที่เดียวกันก็ให้ออกาสผู้เรียนนำเอาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของสังคมมาอภิปรายในชั้นเรียนได้

สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้รูปภาพที่เกี่ยวกับประชากรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บานชื่น บุญประเสริฐ (2534 : 104) และล้นทิพย์ ผาสุข (2534 : 192) พบว่า สื่อการสอนที่ครูผู้สอนสิ่งแวดล้อมศึกษาใช้บ่อยคือ รูปภาพที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การที่ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม

ส่วนใหญ่ใช้สื่อประเภทนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ ร้อยละเฉลี่ย 100 เคยได้รับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา จากสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ร้อยละเฉลี่ย 96.45 จึงได้นำเอาส่วนนี้มาใช้ก่อให้เกิดประโยชน์โดยใช้เป็นสื่อการสอน ซึ่งหาได้ง่าย ราคาถูก และสามารถช่วยให้ผู้เรียน เกิดความรู้ได้ดี

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยให้นักเรียนจัดโครงการพิเศษขึ้นในบริเวณโรงเรียน เช่น การปลูกสวนป่า การจัดเขตปลอดขยะ หรือจัดมุมสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูให้นักเรียนทำกิจกรรมทั้งในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสันทนี ผาสุข (2534 : 193) ที่พบว่า ครูผู้สอนปฏิบัติมากคือ การร่วมมือกันระหว่างครูและนักเรียนในการจัดสวนหย่อม สวนไม้ดอกและเรือนเพาะชำภายในบริเวณโรงเรียน ซึ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรนี้จะมีส่วนช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้การสอนสิ่งแวดล้อมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ได้มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนได้ดีขึ้น และยังช่วยพัฒนาส่งเสริมคุณลักษณะทางด้านจิตพิสัย ซึ่งได้แก่ ความตระหนัก เจตคติ และค่านิยมที่ดีอีกด้วย

วิธีวัดและประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่วัดและประเมินผล โดยการให้นักเรียนทำข้อสอบแบบปรนัย จะเห็นได้ว่าการวัดและประเมินผลของประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการอยู่โดยการวัดและประเมินผลแบบปรนัย ซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมจุดประสงค์ทุกด้านที่ต้องการ อาจเนื่องมาจากการที่ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย และยังวัดและประเมินผลด้านความรู้และความเข้าใจ หรืออาจจะเป็นเพราะว่าครูผู้สอนมีข้อจำกัดเรื่องเวลายังงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบ และนักเรียนมีจำนวนมากทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและใช้วิธีวัดและประเมินผลแบบอื่น ๆ ได้

การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จากผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยติดตามข่าวความเคลื่อนไหวทางสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าปัจจุบันทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมาก จะเห็นได้ว่าหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และบุคคลทั่วไปต่างก็ได้นำเสนอเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมผ่านสื่อสารมวลชน ทำให้ครูสามารถที่จะหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเองและสะดวกที่สุด

การให้ความร่วมมือทางสิ่งแวดล้อมกับหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน จากผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือทางสิ่งแวดล้อมกับหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน โดยนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เช่น การปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่าง ๆ หรือการทำความสะอาดสถานที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งวิธีดังกล่าวเป็นการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีโอกาสสัมผัสสภาพแวดล้อม จะทำให้นักเรียนเรียนรู้ เข้าใจและตระหนักในสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาช คองเซบซีอง-เมเคล (1974 : 3387-A) ที่พบว่า การร่วมใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นการช่วยส่งเสริมให้การศึกษาสิ่งแวดล้อมบรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้น คือ ทุก ๆ คนมีความรู้ ความเข้าใจ และความสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการช่วยรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งเศษสิ่งของในทุกสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าการกระทำดังกล่าว นักเรียนสามารถเห็นตัวอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าครูเป็นคนรักในความสะอาด ความเป็นธรรมชาติ เป็นการสร้างศรัทธา และนักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติตามแบบอย่างได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 95-96) ที่ว่า ครูมีบทบาทที่มีส่วนช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครูมีบทบาทด้านการเป็นผู้นำที่สำคัญคือ การวางตนเป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างความศรัทธาให้แก่เด็กนักเรียนอันจะเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการพัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อม

4. ด้านนักเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่า นักเรียนที่เรียนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม มีความเคารพและรักษาสรรสิ่งมีชีวิต ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่านักเรียนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นสิ่งที่ดี ในการศึกษาที่จะอนุรักษ์และเป็นสัญลักษณ์ที่ดีในการเป็นพลเมืองดี ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ ปริญญา นุตาลัย (2534 : 137) ที่กล่าวถึงการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้นั้นนักเรียนจะต้องมีคิเลสของนักอนุรักษ์ ซึ่งจะทำให้ไม่มีการเบียดเบียนหรือสนับสนุนให้มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกันและต้องรู้ค่าของสิ่งแวดล้อม นักเรียนยังมีความสามารถในการย่อและสรุปเนื้อหาจากข้อมูล และการอ่านเนื้อหาจากเอกสารหรือตำราที่ครู

แจกให้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพรพรรณ วายโสภา (2530 : 97) ที่พบว่าในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา นักเรียนมีทักษะในการอ่าน และมีความสามารถในการจดบันทึกและสรุปย่อ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการที่ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่คือ ร้อยละเฉลี่ย 88.45 ใช้สื่อประเภทรูปภาพ และร้อยละเฉลี่ย 87.75 ใช้ข่าว หรือบทความจากสิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ โดยการให้นักเรียนดู อ่าน หรือสรุป เมื่อครูนำมาใช้ในลักษณะนี้บ่อย ๆ ก็อาจจะทำให้นักเรียนสามารถที่จะย่อและสรุปเนื้อหาจากข้อมูล และอ่านเนื้อหาจากเอกสารที่ครูแจกให้ และนักเรียนมีความสามารถในการทำงานกลุ่มโดยการรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถ จะทำงานกลุ่มได้ผลดี เพราะการทำงานกลุ่มจะมีผลในการช่วยกันแก้ปัญหาได้

ข. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม เขตการศึกษา 9

1. ด้านการใช้หลักสูตร

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านการใช้หลักสูตรโดยส่วนรวมและรายละเอียด เป็นปัญหาปานกลาง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าการที่ครูส่วนใหญ่ร้อยละเฉลี่ย 36.65 มีประสบการณ์ในการสอน 6-10 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ครูมีความชำนาญในการสอนมากขึ้นแล้ว และครูส่วนใหญ่ร้อยละเฉลี่ย 100 เคยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยเฉพาะจากโทรทัศน์และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ร้อยละเฉลี่ยตามลำดับคือ 98.55 และ 96.45 นั้นแสดงให้เห็นว่า การมีประสบการณ์ในการสอน การได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะสอนก็สามารถสร้างความมั่นใจให้กับครูได้บ้าง ถึงแม้ว่าครูส่วนใหญ่ร้อยละเฉลี่ย 58.95 ถูกมอบหมายให้สอนวิชานี้ก็ตาม

2. ด้านผู้บริหาร

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านผู้บริหารโดยส่วนรวมและรายละเอียด เป็นปัญหาปานกลาง ซึ่งจากข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนนั้น พบว่า ผู้บริหารได้ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ พอสมควร ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอน การจัดนิเทศภายใน การจัดงบประมาณให้สำหรับการจัดซื้อและจัดทำสื่อ การให้คำปรึกษา ชุมชนในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน การตรวจตราดูแลการใช้พลังงานและการจัดบรรยากาศทางสิ่งแวดล้อม โดยการจัดให้มีห้องน้ำอย่างเพียงพอ และถูกสุขลักษณะ ก็ถือว่าสิ่งที่ผู้บริหารได้ส่งเสริมนั้นเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อครูทั้งสิ้น แต่ครูส่วนใหญ่ร้อยละเฉลี่ย 64.00 และร้อยละเฉลี่ย 5.15 , 5.15 และ 2.55 คือ ครูที่

รับผิดชอบวิชาพลศึกษา วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา ตามลำดับ อาจมีความต้องการให้ผู้บริหาร ส่งเสริมในด้านการเข้ารับการอบรม หรืออนุญาตให้ไปดูงานการจัดการเรียนการสอนวิชา ประชากรกับสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอื่น แต่ผู้บริหารก็ไม่ได้ส่งเสริมในด้านนี้ ซึ่งอาจจะทำให้เป็น ปัญหาในส่วนนี้บ้าง

3. ด้านครู

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านครูโดยส่วนรวมและรายละเอียด เป็นปัญหา ปานกลาง ซึ่งจากข้อค้นพบของงานวิจัยนี้พบว่า ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 69.00 จบการศึกษาชั้น ปริญญาตรี และร้อยละ 78.05 จบวิชาเอกสังคมศึกษา ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 58.95 จะถูกมอบหมายให้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม และส่วนใหญ่ร้อยละ 64.00 ไม่เคยผ่านการอบรมการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา แต่ก็เคยรับข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 100 แสดงให้เห็นว่า การที่ครูส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกสังคมศึกษาที่สามารถที่จะ สอนวิชานี้ได้ แต่บางครั้งครูอาจต้องการรับการอบรมการสอนสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้แก่ครู ทำให้ครูสามารถมองภาพการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาชัดเจนขึ้น และอีกสาเหตุหนึ่งคือ การที่วิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมมีครูสาขาอื่นมาช่วยสอนด้วย

4. ด้านนักเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านนักเรียนโดยส่วนรวมและรายละเอียด เป็น ปัญหาปานกลาง ซึ่งจากข้อค้นพบของงานวิจัยนี้พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.90 มีความเคารพและรักษาสรรพสิ่งมีชีวิต นักเรียนร้อยละ 74.20 มีความสามารถในการย่อและ สรุปเนื้อหาจากข้อมูลและนักเรียนร้อยละ 81.90 รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น คุณลักษณะ และความสามารถดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะความสามารถของนักเรียนที่กรมสามัญ และ สำนักงานยูเนสโก ประจำประเทศไทย (2534 : 8) ที่ได้ระบุไว้และยังเป็นคุณสมบัติของนัก อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังที่ ปริญญา นุตาลัย (2534 : 137) ได้กล่าวโดยสรุปไว้อีกด้วย แสดงว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดี แต่อาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมเป็นไปด้วยดี ยิ่งขึ้น แต่สาเหตุหนึ่งก็อาจมาจากตัวครูเองเพราะจากข้อค้นพบของงานวิจัยนี้พบว่า ครูส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.45 ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ร้อยละ 87.30 ใช้วิธีวัดและประเมินผลแบบ

ปรนัย และร้อยละเฉลี่ย 92.45 วัดและประเมินผลด้านความรู้ ความเข้าใจ จึงทำให้คุณลักษณะ และความสามารถของนักเรียนยังมีไม่เพียงพอตามที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม

1. ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมควรศึกษาหาความรู้ในแหล่งวิทยาการในท้องถิ่น เพื่อที่จะได้นำเอาแหล่งวิทยาการในท้องถิ่นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม
2. ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ควรเข้ารับการอบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทักษะในการจัดการเรียนการสอน
3. ครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ เพื่อให้ นักเรียนได้รู้จักการแก้ปัญหา ได้รับประสบการณ์ตรง ควรวัดและประเมินผลให้ครบทุกด้านทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก เจตคติและการปฏิบัติทำอย่างต่อเนื่อง ใช้การวัดผลหลาย ๆ วิธี และเครื่องมือหลาย ๆ แบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1. ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนเกี่ยวกับความสำคัญของวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม และกระตุ้นให้ครูทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันสอนสอดแทรกในทุกวิชา และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารควรให้การส่งเสริมด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ เพื่อจัดหาสื่อที่ทันสมัย และเหมาะสม
3. ผู้บริหารควรจัดครูเข้าสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ตามความสามารถ หรือความสมัครใจและควรอนุญาต หรือจัดให้ครูได้ไปเยี่ยมชมการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมที่ดี
4. ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูได้เข้ารับการอบรม การจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับกรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ

1. ควรจัดเอกสารเผยแพร่ไปยังครูในส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการช่วยครู
2. กรมสามัญศึกษาควรจัดอบรมครูผู้สอนวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง
3. กรมสามัญศึกษาควรติดต่อหรือประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ ความช่วยเหลือ หรือส่งเสริมด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียนที่ต้องการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย